

МАТВІЙЧУК ВАЛЕРІЙ КОСТЯНТИНОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Інституту інтелектуальної власності та права,
доктор юридичних наук, професор*

ОБ'ЄКТИВНА СТОРОНА ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО Ч. 3 СТ. 243 КК УКРАЇНИ: ДИСКУСІЙНІ ПРОБЛЕМИ

Проблемами об'єктивної сторони злочину, передбаченого ч. 3 ст. 243 КК України займалися такі вчені, як: С. Б. Гавриш, А. М. Миколенко, В. С. Плутатир, О. О. Кришевич, О. О. Дудоров та ін. [1, с. 554; 2, с. 518; 3, с. 554; 4, с. 749].

Аналіз поглядів зазначених вище авторів на зовнішню сторону злочину, описану в ч. 3 ст. 243 КК України свідчить, що С. Б. Гавриш, А. М. Миколенко замість визначення об'єктивних ознак злочину, передбаченого ч. 3 ст. 243 КК України, відтворюють у повному описанні диспозицію ч. 3 ст. 243 КК України. Натомість В. С. Плутатир, О. О. Кришевич та О. О. Дудоров також замість відображення ознак об'єктивної сторони злочину, передбаченого ч. 3 ст. 243 КК України, вказують лише на одну обов'язкову ознаку – бездіяльність, а інші не вгадують.

Перш за все, зупинимося на такій ознаці об'єктивної сторони злочину, передбаченого ч. 3 ст. 243 КК України, як бездіяльність. У чинному законодавстві (ч. 3 цієї статті) ця ознака відображена таким чином: 1) неповідомлення спеціально відповідальними за те особами морських та повітряних суден або інших засобів і споруд, що знаходяться в морі, адміністрації найближчого порту України, іншому уповноваженому органу або особі, інформації про підготовлюване або здійснене внаслідок крайньої потреби скидання чи невідворотні втрати ними в межах внутрішніх морських і територіальних вод України або у відкритому морі шкідливих речовин чи сумішей, що містять такі речовини понад встановлені норми, інших відходів, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей або живих ресурсів моря чи могло завдати шкоди зонам лікування і відпочинку або перешкодити іншим законним видам використання моря; 2) неповідомлення спеціально відповідальними за те особами морських та повітряних суден або інших засобів і споруд, що знаходяться в морі, адміністрації найближчого порту України, іншому уповноваженому органу або особі, а у разі скидання з метою поховання – і організації, яка видає дозволи на скидання, інформації про скидання з метою поховання в межах внутрішніх морських і територіальних вод України або у відкритому морі шкідливих речовин чи сумішей, що містять такі речовини понад встановлені норми, інших відходів, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей або живих ресурсів моря чи могло завдати шкоди зонам лікування і відпочинку або перешкодити іншим законним видам використання моря [5].

З'ясуємо терміни, які свідчать про бездіяльність у першій і другій формах прояву цих злочинів. Неповідомлення інформації полягає в тому, що спеціально відповідальні особи морських та повітряних суден, інших засобів і споруд, що знаходяться в морі, не надають адміністрації найближчого порту України, іншому уповноваженому органу чи особі, необхідної інформації про підготовку або скидання шкідливих речовин, матеріалів чи відходів у межах внутрішніх морських і територіальних вод України або у відкритому морі (при цьому йдеться про скидання, яке вчиняється вимушено, унаслідок крайньої потреби, з тим, щоб запобігти заподіяння іншої шкоди, зокрема зливання палива з літака, який намагається вчинити вимушену посадку, скидання вантажу із судна з метою забезпечити його плавучість під час аварії) [3, с. 555]. У відповідності з п. 9 Правил охорони внутрішніх морських вод і територіального моря від забруднення та засмічення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України № 953-2015-п від 13.10.2015 р. зазначається, що «у разі будь-якого скидання із суден у внутрішні морські води та територіальне море України забруднюючих речовин, в тому числі вод, що їх містять, та сміття, або їх втрат, а також у разі виникнення загрози такого скидання або втрати капітан судна зобов'язаний терміново повідомити про це капітана найближчого морського порту, вжити заходів до максимального зменшення скидання або втрати та до ліквідації забруднення» [6].

Слід зважити на те, що у другій формі прояву цього злочину (ч. 3 ст. 243 КК), спеціально відповідальні особи морських та повітряних суден або інших засобів і споруд, що знаходяться в морі, зобов'язані повідомити адміністрації найближчого порту України, іншому уповноваженому органу, а також у разі скидання з метою поховання – і організації, яка видає дозволи на скидання, інформації про підготовлюване або здійснене внаслідок крайньої потреби скидання зазначених вище шкідливих речовин чи сумішей, що містять такі речовини понад встановлені норми, інших відходів.

Наступного ознакою об'єктивної сторони цього злочину (ч. 3 цієї статті) є місце його вчинення – межі внутрішніх морських вод і територіальних вод України або відкритого моря [5]. Крім того обов'язковою ознакою об'єктивної сторони цього злочину є засоби вчинення злочину – це шкідливі речовини чи суміші, що містять речовини понад встановлені норми, інші відходи. Важливо, що в ч. 3 ст. 243 КК України законодавець позначив таку обов'язкову ознаку, як джерело вчинення злочину, тобто яка означає те, звідкіля видаляються засоби вчинення злочину – це морські, повітряні судна, споруди, ємкості, що знаходяться у морі. У той же час для цього злочину характерна така ознака об'єктивної сторони, як обстановка вчинення злочину – скидання та невідворотні втрати внаслідок крайньої потреби (що свідчить про збіг подій чи обставин вчинення злочину).

На підставі проведеного дослідження можна констатувати, що обов'язковими ознаками об'єктивної сторони злочину, передбаченого ч. 3 ст. 243 КК України, є: 1) бездіяльність; 2) місце вчинення злочину;

- 3) засоби вчинення злочину; 4) обстановка вчинення злочину;
5) джерела вчинення злочину.

Список використаної літератури:

1. Гавриш С. Б. Коментар до ст. 243 КК / С. Б. Гавриш // Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2-х т. Т. 2: Особлива частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.; За заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. – Х.: Право, 2013. – С. 428-432.
2. Миколенко А. Н. Преступления против окружающей среды / А. Н. Миколенко // Уголовный кодекс Украины. Комментарии : под ред. Ю. А. Кармазина и Е. Л. Стрельцова. – Харьков, ООО «Одиссей», 2001. – С. 496-540.
3. Плугатир В.С., Кришевич О.О. Злочини проти довкілля / В.С. Плугатир, О.О. Кришевич // Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д. С. Азаров, В. К. Грищук, А.В. Савченко [та ін.]; за ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В.В. Чернея. – К.: Юрінком Інтер, 2016. – С. 530-578.
4. Дудоров О. О. Злочини проти довкілля / О. О. Дудоров // Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України ; за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 9-те вид, переробл. та допов. – К.: Юридична думка, 2012. – С. 720-780.
5. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
6. Правила охорони внутрішніх морських вод і територіального України моря від забруднення та засмічення: постанова Кабінету Міністрів України від 29 лютого 1996 р. № 269 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2015р. № 953) // Офіційний вісник України. – 2015. – № 94. – Ст. 3205.

Ключові слова: об'єктивна сторона, бездіяльність, місце вчинення злочину, засоби вчинення злочину, обстановка вчинення злочину, джерела вчинення злочину.

Ключевые слова: объективная сторона, бездействие, место совершения преступления, средства совершения преступления, обстановка совершения преступления, источники совершения преступления.

Key words: objective side, inaction, the place of the crime, means of committing a crime, the situation of the crime, sources of the crime.

БАЛОБАНОВА ДАР'Я ОЛЕКСАНДРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент*

СУЧАСНИЙ СТАН ЗМІН КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Законотворчість є другим і самим демонстративним рівнем динаміки кримінального права. Сучасний стан законотворчості потребує